

ကညီဂွံဝိခွဲးယာ်ကရူာ်

မၤနီၣ်မၤယါတၢ်မၤဘၣ်ဒိဘၣ်ထံးပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲးယာ်လၢကီၢ်ပယီၤခိၣ်ဒုသဝီပုၤ

တၢ်ကစီၣ်အဖျၢၣ်

လၢယုၤ ၁၂သီ, ၂၀၁၅ နံၣ်/ KHRG လံာ်ကတြၢၢ်နီၣ်ဂံၢ်-19-1-NB1

“မ့ၣ်ညါန့ၣ် ယတၢ်က့ၤလီၤဘၣ်”

ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲအတၢ်က့ၤကဒါက့ၤဆူနီၣ်ကစၢ်ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤဒီး တၢ်က့ၤအိၣ်ဆိးက့ၤလၢပုၤတၢ်ပုၤ
အတၢ်လီၤတူၣ်လီၤကၢ်တဖၣ်

တၢ်ကစီၣ်အဖုၣ်တဘျီအံၤပၤဖျါထီၣ်ဝဲ ဖဲလၢဖျါတြူၤအါရံၤ ၂၀၀၇၊ ၂၃သီ၊ ၂၀၁၉န့ၣ်န့ၣ်၊ ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲ မုၢ်ခါ ဦးဖိဒံဖိသုၣ်လၢဒဲကဝီၤ (၅) ဖျါၣ်အပူၤ ၅၀၀ ဂၤယၣ်ယၣ်ယုၣ်ဒီးကရူၣ်န့ၣ်ဒဲကဝီၤဖိတနီၤက့ၤလၢအအိၣ် သူၣ်လီၤအသးဖဲယံၤကီၤဆၢတဖၣ်က့ၤကဒါဆူအနီၣ်ကစၢ်ထံလီၤကီၤပူၤ (ကီၤပယံၤ) န့ၣ်လီၤ. **ကညီၣ်ဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ် ကရူၢ် (KHRG)** မၤတၢ်ထံၣ်လီၤသံကွၢ်ဒီးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲ (၁၃)ဂၤ လၢအက့ၤလီၤဖဲလုၤဖးထီၣ်ဒီး မဲၢ်လးဝုၢ်လၢမူ တၢ်ပၤလီၤလီၤကျဲၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ် ဒ်သိးဒီးကန့ၢ်ပၢၢ်ဘၣ်ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အံၤ အတၢ်က့ၤသူၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ် အိၣ်မူအသိအကျိၤအကျဲၤတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ပၤဖျါထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- ဖဲအဝဲသ့ၣ်က့ၤကဒါဆူအနီၣ်ကစၢ်ထံလီၤကီၤပူၤအဆၢကတီၢ် လၢကျဲၤအတၢ်က့ၤအဆၢကတီၢ် အဝဲသ့ၣ် ဘၣ်က့ၤဒီးသိလုၣ်ဖးဒိၣ်ကတံၢ်ကတူၣ်, လၢဟီၣ်ခိၣ်ကမူၣ်ခုၣ်အကျိၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးထံအိၣ်တအိၣ် လၢလၢလီၣ်လီၣ်ဘၣ်.
- တုၤမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်က့ၤတုၤလၢတၢ်ပၤလီၤလီၤကျဲၤအဆၢကတီၢ် ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်တိၤစၢၤမၤစၢၤတအိၣ်, ဟီၣ်ခိၣ် လၢကသူၣ်အိၣ်ဖျါအိၣ်တၢ် ဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်ဟဲန့ၣ်လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူ အဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်.
- ဖဲမဲၢ်လးဝုၢ်လၢမူတၢ်ပၤလီၤလီၤကျဲၤလၢ ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဖိလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်အဂီၢ် ဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ် ကီၤပယံၤသးကလၢအိၣ်သူၣ်လီၤအသးဘူး ဒီးကျိၣ်ချံၣ်သုၣ်လီၤလံၤအိၣ်ဒီးဝဲလၢဟီၣ်ခိၣ်လၢပုၤဘၣ် ယုၢ်မံၤဖျါဖံးအိၣ်မၤအိၣ်ကျိးတဖၣ်.^၁

တၢ်ကတိၤလၢညါ

“လၢဒဲကဝီၤအပူၤဒၤး ... တၢ်အိၣ်လီၤစ့ၤ ဒီးပတဒီးန့ၢ်ဘၣ်လၢသူၣ်ဝုၣ်လၢကဘီၣ်ဂ့ၢ်ထီၣ်က့ၤပဟံၣ်တဖၣ်ဘၣ်အ ယိတၢ်ကီၤတၢ်ခဲတဖၣ်ဘၣ်ပုၤ. လၢပဟံၣ်ဖိပိတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၣ်ခိသးသမူအဂီၢ် ပဘၣ်ဟးထီၣ်ကျိၣ်သူၣ်သ့ၣ်ဝုၣ် လၢဒဲကဝီၤချ့ၤ. လၢတၢ်ဂ့ၢ်ဒ်အံၤအယိ ယပၤလီၤယသးလၢကဟဲက့ၤလီၤလၢကီၤပယံၤပူၤလီၤ.”

နီၢ်ယ---, ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤလီၤသိသိဖိတဂၤ

ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဖျါဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဘီမုၢ်စၢၤဖိၣ်ကရၢ (UNHCR)^၂ ဖၢ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဖဲလၢဖျါတြူၤအါရံၤ ၂၀၀၇၊ ၂၃သီ၊ ၂၀၁၉န့ၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ် ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲဖိလၢဒဲကဝီၤ(၅)ဖျါၣ် ယုၣ်ဒီးကရူၣ်န့ၣ်ဒဲကဝီၤ မုၢ်ခါဖိဒံဖိသုၣ်လၢ အနီၣ်ဂံၢ်ကအိၣ် (၅၀၀)ဘျီၣ်ဖဲကီၤပယံၤယံၤကီၤဆၢတဖၣ် က့ၤလီၤကဒါဆူအနီၣ်ကစၢ် ထံလီၤပူၤလၢအမ့ၢ်ကီၤပ ယံၤပူၤအံၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအရဲၣ်ကျဲၤတီၢ်ခိၣ်ရိၣ်ခဲ တၢ်က့ၤကဒါဆူထံလီၤကီၤပူၤတၢ်တိၤကျဲၤအံၤ မ့ၢ် UNHCR ဒီး တၢ်တိၤစၢၤမၤစၢၤကရၢသဘျ့အဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပဲၣ်ထံနီၤဖးပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအတၢ်က့ၤကဒါဆူထံလီၤကီၤ ပူၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ ဒီးအတၢ်က့ၤသူၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်မူအသိတဘျီဝဲအံၤန့ၣ် ကညီၣ်ဂ့ၢ်ဝိခွဲးယၢ်ကရူၢ် (KHRG)

^၁ တၢ်ကစီၣ်အဖုၣ်တဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ကွဲးအိၣ်အိၣ်လၢ KHRG ဝဲဒၤပုၤမၤတၢ်ဖိဒီး ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢ တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢ အဟဲခိဖျါသးလၢလီၤကဝီၤပုၤမၤသကိးတၢ်ဖိဖဲဖၣ်အၣ်ဒီးန့ၣ်ပုၤယၢ်ကီၤရၣ်လၢအဘၣ်တၢ်န့ၣ်လိအိၣ်လၢကမၤနီၣ်မၤယါဝဲလီၤကဝီၤ ပုၤဂ့ၢ်ဝိခွဲး ယၢ်တၢ်အိၣ်သးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်ကမၤဂ့ၢ်ထီၣ် KHRG တၢ်မၤနီၣ်မၤယါအကျိၤအကျဲၤတဖၣ်ဖျါဖျါဖျါ အဂီၢ်ဒီး ဒ်သိး ကန့ၢ်အါထီၣ် တၢ်ဆဲးကျိးအတၢ်လဲၤခိဖျါတဖၣ် လီၤလီၤဒၣ်ဝဲဒီး သဝီဖိလၢကီၤပယံၤကလံၤစိးပူၤအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ် တဖၣ် ဒီးဒ် KHRG အတၢ်ပညိၣ်အိၣ်ဝဲအသိးန့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၣ် လၢကတီၢ်ထီၣ် တၢ်ကစီၣ်လၢဒီးန့ၢ်ဘၣ် လၢပျီပူၤတဖၣ်ခဲ လၢဖဲ ဖဲဘၣ်တၢ်မၤအိၣ်ဒ်အကျိၤအကျဲၤအိၣ်ဝဲအသိးဝဲဒီး တၢ်ကျိၣ်ထံအိၣ် ဒီးတၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤပုၤလၢအ တူၢ်ဘၣ်တၢ်အဂၤ အတၢ်ဘၣ် တၢ်ဘၢအဂီၢ်ဒီး ဘၣ်တၢ်မၤဘၢအဂ့ၢ်အကျိၤလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ဖၢ်ဖျါအဂၤလၢအဘၣ်ထွဲလီၤသးတဖၣ် ဘၣ်တၢ်နီၤ ဖးလီၤဆူတၢ်ကစီၣ်အကလုာ်, တၢ်ဂ့ၢ်, တၢ်လီၤတၢ်ကျဲၤ ဒီးအနံၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ဘၣ်သးဖးအါထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ် အဂၤလၢအ ဘၣ်ထွဲလီၤ သးတဖၣ်တခါစုၣ်စုၣ်အဂီၢ် ဝဲသးစူၤကွၢ်ဘၣ်လၢ KHRG တၢ်ကစီၣ်သန့တက့ၢ်.

^၂ ["Third group of Myanmar refugees return home from Thailand with UNHCR support"](#), UNHCR, လိဖျါတြူၤအါရံၤ ၂၀၁၉န့ၣ်.

မၤတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်တၢ်ဒီးပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်အံၤအကျါ (၁၃)ဂၤ ဖဲမၤလးဝုၢ်လၢဂံၢ်မူ (မၤလးထံၣ်) ဒီးလုးထီၣ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်တၢ်ပၤလီၤလီၤကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢ KHRG မၤတၢ်ထံၣ်လိာ်သးဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဝဲ မုၢ်(၇)ဂၤ ဒီး ခွါ(၆)ဂၤ အိၣ်လၢမဲၤလး (ဘဲကျိး), နိၣ်ဖိ ဒီးဘါဒိယါ (သီပၣ်) ဒဲကဝီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မၤတၢ်ထံၣ်လိာ်သံကွၢ်တၢ်ဒီး လီၤကဝီၤပုၤဘၣ်မူ ဘၣ်ဒါလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ပၤလီၤလီၤကျဲတၢ်တီၢ်ကျဲၤလၢအမ့ၢ် ကညီဒိကလုာ်စၢဖိၣ်ကရၢ (KNU) ဒီးတၢ်မုၢ်တၢ် ခုၣ်ကရၢ (KNU/KNLA-PC) ခိၣ်န့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤလီၤကဒါဆူ အနီၣ်ကစၢ်ထံလီၤကီၢ်ပူၤအသီတဖၣ် အတၢ်အုၣ်အသးသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ် တၢ်အမ့ၢ်အတီၢ်နီၣ်နီၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တၢ်က့ၤကဒါဆူဟံၣ်အသီအတၢ်က့ၤကျဲတခါ ဘၣ်က့ၤဒီးသီလုၣ်ဖးဒိၣ်လၢ အကတံာ်ကတုာ်ဝဲဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲာ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးထံအိၣ်တလၢလိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်က့ၤတုၤလၢ တၢ်က့ၤလီၤကဒါအလီၤတခါ လၢအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်တိၤစၢၤမၤစၢၤ, ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျး အိၣ်အလီၤဒီးတၢ်ဖံးတၢ်မၤခွဲးယာ်လၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဟံၣ်ဖိယိဖိတၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ်တအိၣ်နီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ် အမဲာ်ညါ ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤလီၤကဒါက့ၤတဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ် ဒ်အမ့ၢ် ကီၢ်ပယီၤသးလၢဒီး ကျိၣ်ရံၣ်သ့ၣ်လီၤလံၤတဖၣ် (UXOs) အိၣ်ဘူးဒီးအဝဲသ့ၣ် တၢ်က့ၤအိၣ်ဆိးက့ၤ လီၤကျဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပၤဖျါထီၣ်လိာ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်သးအဝဲအံၤ KHRG ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သး အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်လၢပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအ တၢ်က့ၤသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်မူလၢပုၤတဝါပူၤလၢအလၢအပုၤဒ် UNHCR ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဘၣ်လး “ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ် ခဲလၢအက့ၤကဒါဆူနီၣ်ကစၢ်ထံလီၤကီၢ်ပူၤတဖၣ်ကပလၢဘၣ်ထံၣ်ဂၢၢ်ကီၢ်သဲး, မုၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်, (သဲး) ဒီးပုၤတဝါ တၢ်အိၣ်သးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတဖၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်လိၣ်ဘၣ်ဝဲနီၣ်နီၣ် လၢအတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်က့ၤအတၢ်အိၣ်မူ, တၢ်လုာ် အိၣ်နီၣ်ခိသးသမုပုၤဒီးသူးသ့ၣ်လၢကပီၤအဂီၢ်”³ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဘျီအံၤဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၣ်အီၤဖဲ လါဖျါတြုၤအါ ရံၤ ၂၂ သီ, ၂၀၁၉န့ၣ် ဖဲနိၣ်ဖိဒဲကဝီၤ, ကျိၣ်တဲာ်- ကီၢ်ပယီၤကီၢ်ဆၢန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ပုၤ ဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်ကတံာ်ကတီၤဟံၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဖျါ တဖၣ်ဝံၤလံးဒီး အိၣ်ခိးတၢ်လၢကက့ၤကဒါဆူကီၢ် ပယီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. [တၢ်ဂီၤ: KHRG]

တၢ်က့ၤကဒါဆူထံလီၤကီၢ်ပူၤတၢ်အိၣ်သးလၢကီၢ်ပယီၤပူၤတၢ်လီၤပျံၤလီၤဖုး
ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤကဒါဆူအနီၣ်ကစၢ်ထံလီၤကီၢ်ပူၤတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်လီၤပျံၤလီၤဖုးလၢ တၢ်လဲၤတၢ် က့ၤလၢကီၢ်ကျိၣ်တဲာ်တကပၤ စးထီၣ်လၢဒဲကဝီၤတုၤလၢ ကီၢ်ပယီၤ-ယိၤကီၢ်ကီၢ်ဆၢအဘၣ်စၢၤ တၢ်ကီၢ်တဲာ်တ အိၣ်နီတမံၤဘၣ်ဒီးပုၤလၢ တီခိၣ်ရိၣ်ခဲရဲၣ်ကျဲၤ တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ် ဒီးတၢ်အိၣ်ကဒုလီၤကျဲတဖၣ်မ့ၢ် UNHCR, IOM ဒီးယိၤပဒိၣ်သး (အိၣ်စီၤ) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဒီးန့ၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ကီၢ် ကျိၣ်စ့တၢ်အိၣ်ထွဲမၤစၢၤ လၢကျိၣ်တဲာ်စ့ နီၣ်ဒိၣ်န့ၣ် တဂၤ ၉,၃၀၀ဘး ဒီးဖိသ့ၣ်န့ၣ် တဂၤ ၅,၅၀၀ ဘး န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် တၢ်လဲၤတၢ် က့ၤလၢကီၢ်ပယီၤပူၤတခါ ပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်က့ၤဆၢခိၣ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ကီၢ်တဲာ်ခဲအ ကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ် တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအီၤဖဲခံ, တၢ်အိၣ်သးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတအိၣ်ဒီးကီၢ်ခဲဝဲ, ထံအိ

³ ["Handbook for Repatriation and Reintegration Activities"](#), UNHCR, လါဖျါ ၂၀၀၄န့ၣ်.

ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တဘၣ်လီၤဘၣ်စးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် ပုၤက့ၤလီၤတဖၣ်အံၤတသ့ၣ်ညါတၢ်ကရၢကရိလၢအတိၣ်ခိၣ်ရိၣ်ခဲရဲၣ်ကျဲၤတၢ်က့ၤလီၤတၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ လၢကီၢ်ပယီၤပူၤတကပၤဘၣ်အယိၣ် KHRG ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်ရၢကရိတဖၣ်န့ၣ်အမံၤတန့ၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဖိ နီၢ်အ---လၢအက့ၤကဒါစးထီၣ်လၢရၤမတံ (၆၀၀တီ) တုၤနီၣ်တကီၢ်ကီၢ်ဆၣ်အံၤဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်လဲၤခိၣ်ဖျါတဖၣ်ဆူ KHRG အိၣ်ဒ်အံၤ, “လၢကီၢ်က့ၢ်တဲၣ်တကပၤ, တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤ ဒီးတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တဖၣ် လၢလီၤဝဲဒီးတၢ်ကတီၢ်ပာ်အိၣ်ဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် လၢကီၢ်ပယီၤတကပၤတခါဖဲၤခံ, ထံအိၣ်တအိၣ်ဒီး ပုၤဒုးအိၣ်ပုၤမ့ၤန့ၢ်ဆၣ်ဘီ. ပုၤတိၣ်ခိၣ်ရိၣ်ခဲတၢ်တဖၣ်တဲၣ်ပုၤလၢ သိလုၣ်ကဟဲအိၣ်ပုၤ ဖဲ ဂီၤခိ ၈:၀၀ န့ၣ်ရံၣ်, ဘၣ်ဆၣ်အဝဲသ့ၣ်တဟဲပာ်ထီၣ်ဘၣ်. ပအိၣ်ခိးတုၤလၢ ဂီၤခိအန့ၣ်ရံၣ် (၁၀)လံဘၣ်ဆၣ် အဝဲသ့ၣ်တဟဲဒီးဘၣ်. ပုၤ(နီၢ်ဒိၣ်) ဒီးဖိသ့ၣ်တဖၣ်လီၤဘဲထီၣ်လံဘၣ်ဆၣ် ပယုပုၤအိၣ်တၢ်တဘၣ်ဘၣ် မ့ၢ်လၢပတဟဲဘူလၢတၢ်လီၤဝဲအံၤနီၣ်တဘျီဘၣ်. တုၤလီၤလၢဟါခိအခါ ပဆိကမိၣ်လၢပကဘၣ်မံတီၢ်ကဒါဖဲအံၤတန့ၢ်ဒီးအယိၣ်ပဒါလီၤလီၢ်မံဝံဒီးဖဲပကမံလီၤအခါ ပုၤတဲၣ်ပုၤလၢ ကပဘၣ်ဟးထီၣ်လီၤ... အယိၣ်ပက့ၤဘၣ်လၢမ့ၢ်န့ၢ်ခိအဆၢကတီၢ်ဒီးပဘၣ်မံလၢသ့ၣ်သိလုၣ်ဖးဒိၣ်ပုၤဒုးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ခုၣ်ဘၣ်ယၤအယိၣ် ယကီၢ်ယုၢ်ဆါတုၤခဲအံၤတဘျီဒီးဘၣ်. ပုၤနီၣ်သိလုၣ်ဖိတဖၣ် အိၣ်ပတုၣ်ကတၢ်တၢ်ကျဲ, အိၣ်ပတုၣ်တဘျီတုၤ ၂-၃ န့ၣ်ရံၣ်ညါ.” န့ၣ်လီၤ.

ပိၣ်မုၢ်လၢအက့ၤလီၤသိအကျါတဂၤလၢအမ့ၢ် နီၢ်ဝ---ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်က့ၤဒီးဝဲသ့ၣ်သိလုၣ်ဖးဒိၣ်ဒီးပုၤအါအယိၣ်တၢ်ကတံၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ပုၤနီၣ်သိလုၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးအိၣ်ပတုၣ်လၢကျဲတဘျီဒီး သုးတဖၣ်ကိးပတုၣ်သိလုၣ်လၢကျဲဒိတဘျီစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. “သ့ၣ်သိလုၣ်ဖးဒိၣ် (၂) ခံခိၣ် ဟဲအိၣ်ပုၤနီၣ်ဖိဒီးဘါဒိၤယါ (သီပာ်) ဒဲကဝီၤဖိတဖၣ်တဘျီယီ ဖဲဟါလီၤခိ ၈:၀၀ န့ၣ်ရံၣ်ဝံၤ ဖဲပဟဲက့ၤလၢကျဲအခါ သုးတဖၣ်ကိးပတုၣ်သိလုၣ်ကတၢ်တၢ်ကျဲအယိၣ် ပဟဲက့ၤတုၤလၢနီၣ်တကီ (ကြာအင်း) ဝုၢ်ကဘၣ်လၢ ဂီၤခိ ၃:၀၀ န့ၣ်ရံၣ်ညါန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်တဲၣ်တၢ်လၢပယီၤကျိၣ်အယိၣ်ယန့ၢ်တဟ်ဘၣ်.” တၢ်အံၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်အတၢ်က့ၤကျဲလၢကီၢ်ပယီၤတကပၤအံၤ ကအိၣ်ဘၣ်ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်အဂီၢ် တၢ်တရဲၣ်ကျဲၤကတဲၤကတီၢ်ပာ်အိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်က့ၤလၢသိလုၣ်ဖးဒိၣ်လၢအခံပျီ (အခိၣ်ဒုးတအိၣ်ဘၣ်) ဒီးတၢ်ကဒိသဒါန့ၢ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခုၣ်မ့ၤတမ့ၢ်တၢ်ကီၢ်အဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်လဲၤခိဖျါတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အလီၢ်လၢတအိၣ်ဒီး တၢ်ဒိသဒါလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဘၣ် ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကမူၣ်လၢကျဲဒီး သ့ၣ်ကမူၣ်တဖၣ်အံၤ မ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တခါလၢအဒုးကဲထီၣ်တၢ်ဆူးတၢ်ဆါလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် လီၤဆိဒၣ်တၢ်ပုၤဂံၢ်ဆဲးဘါစၢ်ဒ်အမ့ၢ်ဖိသ့ၣ် ဒီးသ့ၣ်က့ၤသးပုၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်န့ၣ်အသိး ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲလၢအက့ၤဆူတၢ်လီၢ်အဂၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဟ်ဖျါထီၣ် အတၢ်က့ၤလီၤကျဲတၢ်အိၣ်သးစ့ၢ်ကိးမ့ၢ်တၢ်ဒ်သိးလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်က့ၤဒီးဘၣ်သိလုၣ်ဖးဒိၣ်ဒီးကတံၣ်ကနီၣ်ဒိၣ်မး တကးဒီးဘၣ်သိလုၣ်ခိၣ်ဒုးလၢကဒိသဒါမ့ၢ်တၢ်ကီၢ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ကမူၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤဘၣ်ဒိအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ ဒီးအဝဲသ့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီတဖၣ်အံၤဆူ ပုၤဒဲကဝီၤဖိလၢအတက့ၤလီၤဒီးဘၣ်တဖၣ်အိၣ်အယိၣ် ကဲထီၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်သးဒုဒိလၢပုၤဒဲကဝီၤဖိတဖၣ်ကက့ၤလီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်နီၢ်ယ--- လၢအက့ၤလီၤသိတဂၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲအသိး, “ပဒီးဘၣ်သိလုၣ်ဒါး ကတံၣ်ကနီၣ် ဒီးစုးထံးဆူးဆုၤရးမး... ဟီၣ်ခိၣ်ကမူၣ်ခုၣ်ဒီးတၢ်ကီၢ်ဒိၣ်သပုၤအယိၣ် ပလိာ်ဖဲဘူးထဲဟီၣ်ခိၣ်ကမူၣ် ဒီးပမဲာ်သ့ၣ်လီၤကံၤတၢ်အုးလၢာ်. ပကွၢ်လိာ်ပမဲာ် ဒီးပနံၤဘၣ်လိာ်သးကလး... ပကသါဘၣ်တမ့ၢ်ဘၣ်အယိၣ် တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအကီၢ်ခဲဒိၣ်မး လီၤဆိဒၣ်တၢ်လၢပုၤဖိသ့ၣ်ဒီးသးပုၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ယဲ ဖဲယမံပာ်ထီၣ်အခါ တၢ်ယဲယၤဒိတဂၤညါ ဒီး အါဒၣ်တၢ်တက့ၢ် ပုၤသးပုၤတဖၣ် အဝဲသ့ၣ်ဝံၣ်ထီၣ်သးတန့ၢ်လၢၤဘၣ် သန့ၣ်က့ၤပမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်တသ့ဘၣ် ဒီးကသံၣ်ကသီတၢ်ကွၢ်ထွဲတအိၣ်နီၣ်မံၤစ့ၢ်ကိးဘၣ်. ယမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဆိတၢ်ဟဲက့ၤလီၤအံၤအကျိၤအကျဲကမၤသးဒ်အံၤဒုး... ယတဟဲက့ၤလီၤဘၣ်. ယတဲကျါဘၣ်ယနီၣ်ဘၣ်သးတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်အံၤ ဒီးအဝဲတဲယါလၢ အတဟဲက့ၤလီၤစၢၤအဖိတဖၣ်လၢာ်ဘၣ်.”

ပုလဲအကူအညီတဖန်အံ့၊ ပ်ပျိုထိုင်စွဲကိးအတဲာ်လဲၤခိဖျိုလဲၤကျဲတဖန်အံ့၊ ဆူ တဲာ်ဂုဏ်ထိုင်ပသီထိုင်တဲာ်ပင်လီၤ လီၤကျဲကမံးတံာ် နါဒ---အိၣ်ဒီး အဲပင်ပျိုထိုင်တဲာ်ဂုဏ်ဘၣ်ယးတဲာ်ကူလီၤတဘျီအံ့ဆူ KHRG အိၣ်လၢ ကွး အူပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖန်န့ၣ် တဲာ်ကတဲာ်ကတီၤပင်တဲာ်လၢပုၤကူလီၤတဖန်အံ့အဲၤအိၣ်ဘၣ်ဒ်အံ့... “ပုၤဟဲ ကူလီၤတဖန်အံ့န့ၣ် ပုၤယုာ်ဒီးဖိဒ်ဖိသ့ၣ်, သ့ၣ်ကုသးပုၤတဖန်လီၤ. အဲသ့ၣ်ဘၣ်ဟဲကူလီၤတဲာ်ကိာ်ကျိ, (သိလ့ၣ်) တဲာ်ခိၣ်ဒုးကဒုအဲသ့ၣ်ဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်အယိ မ့ၢ်တဲာ်ဂုဏ်ကိးဒိၣ်တခါလၢအဲသ့ၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပသီ လ့ၣ်ဒီး...တအိၣ် သိလ့ၣ်ယိာ်စွဲကိးတအိၣ်အယိ အဲသ့ၣ်မ့ဆိးကုဘၣ်ဖုးဒု ပကလဲၤဆူအဲသ့ၣ်ဆူတဲာ်ဆါ ဟံၣ်အိၣ်တညီလၢပဂီၢ်ဘၣ်. ဖဲအဲသ့ၣ်ဟဲကူလီၤတုၤလၢ ကွးအူအခါ အဲသ့ၣ်ဘၣ်သးအိၣ်မ့ၢ်ဘၣ်ဆဲာ်လဲၤယု ပုၤအိၣ်တဲာ်လၢ တဲာ်ချါတဘျီဘၣ် ဘၣ်ယိၣ်လၢအကအိၣ်တီၢ်ဘၣ်ဖုးအယိ. ပုၤဒုးအိၣ်အဲသ့ၣ်မ့ၢ်ဖဲဒ် ဒီးအိၣ် ဘၣ်မ့ၢ်နါဆဲာ်ဘီန့ၣ်လီၤ. ပုၤတဲာ်ဘၣ်ယၤတဂၤလၢ သုးလၢအဘၣ်မူဘၣ်ဒါဖဲန့ၣ်တဖန် အစုတအိၣ်လၢကဒုးအိၣ် ပုၤဟဲကူလီၤတဖန်အံ့မ့ၢ်အယိ အဲသ့ၣ်မ့ၢ်ပုၤသဝီဖဲန့ၣ်တဖန် ဟ့ၣ်လီၤမ့ၢ်ဟံၣ်တဖျါတဘျီဘၣ်ဒ်န့ၣ်လီၤ.”

နါဒ--- ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဲာ်ကရၢကရိပုၤတီခိၣ်ရိၣ်မဲတဲာ်ဟဲကူလီၤလီၤကျဲတဖန်လၢ အဲသ့ၣ်ကြားမၤဂ့ၤ ထိုင်အတဲာ်ရဲၣ်တဲာ်ကျဲဒ်သိးတဲာ်အိၣ်သးဒ်အံ့သ့ၣ်တဖန် သုတဟဲအိၣ်ထိုင်တဂ့ၤလၢအဂီၢ်လၢ, “ခါဆူညါန့ၣ် အဲသ့ၣ်ကြားမၤဂ့ၤထိုင်တဲာ်ဆဲးကျိးဆဲးကျါ ဒီးမၤဆူထိုင်တဲာ်ရဲၣ်တဲာ်ကျဲၤအကျိၤအကျဲတဖန်.” န့ၣ်လီၤ.

ပုလဲအကူအညီတဖန် ဒီးန့ၣ်ဘၣ်ဝဲကျိၣ်စုတဲာ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ ဟံၣ်တဖျါၣ် ၄၇၀,၀၀၀ ကွး, UNICEF ဒီး ကီၢ်ပ ယီၤဂီၤတီၤတဲာ် (Red Cross) ဆူၣ်ချ့တဲာ်ကရၢကရိ ဟ့ၣ်မၤစၢၤစွဲကိးဟံၣ်ယိတဲာ်ဖိတဲာ်လံၤတဲာ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတ ဆဲးတက့ၢ် ဒ်အမ့ၢ် တဲာ်ကူတဲာ်ကၤ, ယုၤလုး, ချါသိ (ဆပ်ပြာ), တလါဖျးစတံး, သိအိၣ်, ပုၤပိၤ, ထံစဲၤ, ကသံၣ် ထူးမဲအုၣ်, ကသံၣ်ထူးမဲဘိ, သပၤ, ပုၤပိာ်မုၣ်တဲာ်ဘိၣ် (ခိထဲး), ခိနီဘိၣ် (မးမၣ်) ဒီးခိၣ်ဖံးတံာ်တဖန်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤဒ်လဲၣ်ဂ့ၤ တဲာ်ဖိတဲာ်လံၤသ့ၣ်တဖန်အံ့တဖန်တဲာ်လၢအလၢလိၣ် လၢအဟံၣ်ယိတဲာ်လိၣ်ဘၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ပုၤကူလီၤအကျိၣ်ပိာ်မုၣ်တဲာ်ပင်ပျိုထိုင်ဘၣ်ယးအတဲာ်ကူလီၤအံ့ တမ့ၢ်ဒ်အတဲာ်ဆိကမိၣ်ဟံၣ်ဝဲအသိးဘၣ် ဒ်အံ့, “တချူးလၢပဟဲကူလီၤဒီးဘၣ်န့ၣ် ပုၤတဲာ်ပုၤလၢပကဒီးန့ၢ်ဘၣ်တဲာ်မၤစၢၤ စုပယိ (၅) ကလီၢ်တုၤအက လီၢ် (၁၀) ဘၣ်ဆဲာ်ဖဲပဟဲကူလီၤအံ့န့ၣ် ပဒီးန့ၢ်ဘၣ်တဲာ်ထဲ (၄)ကလီၢ် (၃) ကလးကွးစီၤလီၤ. (ဘၣ်ဆဲာ်အါ ဒ်တဲာ်တက့ၢ် ပုၤကူလီၤတဖန်ပင်ပျိုထိုင်ဝဲလၢအဒီးန့ၢ်ဘၣ်စု ၄၇၀,၀၀၀ကွးန့ၣ်လီၤ.) တဲာ်ဖိတဲာ်လံၤလၢပဒီး န့ၢ်ဘၣ်အီၤတဖန် အကံာ်အစီတဂ့ၤဘၣ်ဒီးတလၢလၢပဂီၢ်ကိးဂၤဒဲးဘၣ်. ခိၣ်ဖံးတံာ်လၢပဒီးန့ၢ်န့ၣ်... ပဒီးအီၤသၢ သီအပျဲၤထိုင်တဲာ်လံၤ. အယိဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်အဲသ့ၣ်ဟ့ၣ်ပုၤတဲာ်အံ့ ကမ့ၢ်ဒ်ထဲဟ့ၣ်လီၤအိၣ်အမဲာ်သ့ၣ်ဒ်န့ၣ်လီၤ ဧါသၢၣ်.” န့ၣ်လီၤ.

မဲာ်လးဝုာ်လၢမူ ဒီးလုးထိုင်တဲာ်ဆိလီၤပင်လီၤလီၤကျဲ : တဲာ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤတအိၣ်

ဟံၣ်ယိတဲာ်အိၣ်ယၤမ့ၢ်တဲာ်လၢအရူဒိၣ်လၢပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲအတဲာ်ကူလီၤဒီးသ့ၣ်ထိုင်ကူၤအတဲာ်အိၣ်မူလၢလီၢ်က ဝိပုၤတဝၢပုၤဂၢၢ်ဂၢၢ်ကျဲၤကျဲၤကသုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. UNHCRပင်ပျိုထိုင်ဝဲဒ်အံ့ “တဲာ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တဲာ်ပုၤဖျးဒီးဂံာ် ခိၣ်ထံးတဲာ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖန်ကူလီၤသီအဆၢကတီၢ် (ဒ်အမ့ၢ်-ဟံၣ်ယိတဲာ်အိၣ်ကဒုလီၢ်, ထံ, တဲာ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ ဒီးတဲာ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့) တဖန်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်ယိတဲာ်အိၣ်ယၤအဂီၢ်အကျိၣ်ပုၤယုာ်စွဲကိး ဒီး တဲာ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်တဲာ်ဖဲးတဲာ်မၤ, ဟံၣ်ယိဂံာ်ခိၣ်ထံးတဲာ်ဟဲန့ၣ်ခွဲးယာ်, ဒီးတဲာ်ဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဆူၣ်ချ့တဲာ်ကူၣ်ထွဲဒီးတဲာ်ကူၣ် ဘၣ်ကူၣ်သ့လၢအတအိၣ်ဒီးတဲာ်နီၤဖးတဲာ်အန့ၣ်အဆၢဘၣ်တဖန်န့ၣ်လီၤ. တဲာ်သ့ၣ်တဖန်အံ့မ့ၢ်တဲာ်လၢအရူဒိၣ် လီၤဆိဖဲပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖန်ကူၤသ့ၣ်လီၤ ကူၤအတဲာ်အိၣ်မူလၢပုၤတဝၢပုၤသီသီအဆၢကတီၢ် ဒ်အမ့ၢ်ဂံာ်ခိၣ်ထံး တဲာ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤ, တဲာ်တိစၢၤမၤစၢၤဒီး ဟံၣ်ယိတဲာ်ဟဲန့ၣ်ဒ်သိး ကကူၤသ့ၣ်ထိုင်ကဒါအတဲာ်အိၣ်မူဒီး တဲာ်လုာ်အိၣ် နီၢ်ခိသးမူလၢအဂၢၢ်အကျိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”⁴

မ့ၢ်တဲာ်အိၣ်သးအနီၢ်နီၢ်ခဲအံၤတခါ ပျါလၢဟံၣ်ယိတဲာ်အိၣ်ယၤလၢပုၤလၢကူလီၤသ့ၣ်ထိုင်ကူၤအတဲာ်အိၣ်မူဖဲ မဲာ် လးဝုာ်လၢမူ ဒီးလုးထိုင်တဖန်အဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အယိတဲာ်အိၣ်သးဝဲအံၤမ့ၢ်တဲာ်လၢအလီၤဘၣ်ယိၣ်လၢ ပုၤကူလီၤတဖန် အံၤကသ့ၣ်ထိုင်ကူၤအတဲာ်အိၣ်မူလၢအယုာ်ထၢအဂီၢ် ဒီးပင်ပျိုထိုင်စွဲကိးတဲာ်ဂုဏ်တဲာ်ကျိၤတဆဲး တက့ၢ်လၢအမၤစၢၤပုၤလၢအကူလီၤတဖန်အတဲာ်အိၣ်မူအိၣ်ဂဲၤကလဲၤအသးဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

⁴ ["Handbook for Repatriation and Reintegration Activities"](#), UNHCR, လါမ့ၤ ၂၀၀၄န့ၣ်.

ဖိသည့်လၢမဲလးဝှ်လၢဂ်မူတဖၣ်ထီၣ်ဘၣ်ကွီတုၤလၢ တီၤထီၣ်အပတီၢ်ဒီး တၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဒးစ့ၢ်ကိးအိၣ် ဘၣ်ဆၣ် ဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ သ့ထဲလၢတၢ်ဆါမ့ၢ်ဆုၣ်မ့ၢ်ဂီၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အယိပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲလၢအက့ၤ လီၤတဖၣ်စံးဘၣ် KHRG လၢတၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဒးအံၤကကူစါယါဘျါ တၢ်ဆါလၢအဒိၣ်တဖၣ်တသ့ဘၣ်ဒီး ကသံၣ်ကသီ စ့ၢ်ကိးတအိၣ်လၢလၢ လီၣ်လီၣ်ကိးဘျိဒဲးဘၣ်န့ၣ် လီၤ. ပုၤလၢအက့ၤလီၤအကျါတဂၤလၢအမ့ၢ် နီၢ်ဝ ---အံၤပၤဖျါထီၣ်ဝဲဒ်အံၤ, “ပုၤဂံၢ်စၢ်ဘါစၢ်ဒ်အ မ့ၢ်ဖိသ့ၣ်, ပုၤမိၢ်ဒါ, ပုၤသးပုၤဒီးပုၤကွၢ်ဂီၤတလၢ ပုၤတဖၣ်အဂီၢ် တၢ်ကွၢ်ထွဲဒီးတၢ်မၤစၢၤလီၤဆိလၢ အဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တအိၣ်နီတမံၤဘၣ်.” နီၢ်ဝ--- စံး ကဒီးဝဲလၢ, “ပုၤမိၢ်ဒါအါဂၤလဲၤယါဘျါအသးဒီး လဲၤအိၣ်ဖျါအဖိလၢ မဲလးဒဲကဝီၤတၢ်ဆါဟံၣ် ဘၣ်ဆၣ်တနီၤနီၤအိၣ်ဖျါအဖိလၢဟံၣ်” န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်ဘၣ်ဟဲက့ၤကူစါယါဘျါအ သးလၢအဒဲကဝီၤလီၤလံၤဒ်အံၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤသ့ၣ်ကိးသးဂီၤတခါ ဒီးတၢ်အံၤပၤဖျါထီၣ်ဝဲတၢ်ကရၢကရီ ဒီးပုၤန့ၣ်စိန့ၣ်ကမိၤလၢ အရဲၣ်ကျဲၤတၢ်က့ၤပၤလီၤလီၤကျဲၤတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအံၤတဖၣ် တထံကွၢ်စိၤကွၢ်ဒီးပၤလီၤတၢ် ကွၢ်ထွဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ကသံၣ်ကသီတၢ်ပိးတၢ်လီၤလၢလီၣ်လီၣ် လၢတၢ်က့ၤကဒါအလီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဘၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒိန့ၣ်အီၤဖဲ လါအုၤဖျါ ၂၇ သီ, ၂၀၁၉ နံၣ် ဖဲမဲလးဝှ်လၢဂ်မူ, တၢ်ကြိၢ်ကီၢ်ဆၣ်, ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်လၢတၢ်ဂီၤပုၤသ့ၣ်တဖၣ် အံၤ တၢ်တုၤအံၤလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲအဂီၢ် ဒီးဘၣ် တၢ်မၤစၢၤအီၤလၢ နံၣ်ပိၣ်(ယပၣ်)တၢ်ကရၢကရီန့ၣ် လီၤ. [တၢ်ဂီၤ: KHRG]

မ့ၢ်လၢလုၤဖးထီၣ်တၢ်က့ၤပၤလီၤလီၤကျဲၤကဝီၤတခါ ကွီဒီးတၢ်ကွၢ်ထွဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့တဖၣ် တအိၣ်နီတမံၤဘၣ် န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ် လီၤဆိဒ်တၢ်ပုၤဂံၢ်စၢ်ဘါစၢ်ကရၢတဖၣ် အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ဂဲၤလီၢ်ဝဲသပုၤပုၤ ဒ်သိး ကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ကူစါယါဘျါအဂီၢ် မ့ၢ်လၢ (ဖဲဖိကဟၣ်)တအိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးတအိၣ် ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. တီၤဖျါကွီပတီၢ်ဖိသည့်တဖၣ်ကဘၣ်လဲၤထီၣ်ကွီဆူၣ်ဟံၣ်သၢဖျါၣ်သဝီလၢအခိၣ်ကအိၣ် ၃၀မံး နံးယၣ်ယၣ် ဒီးကွီအံၤအိၣ်တုၤဒၣ်ထဲ ၃တီၤစီၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်မးတီၢ်ထူၣ်သဝီ (ဖိပၣ်) တီၤဖျါကွီအဂၤတဖျါအိၣ် တုၤလၢၣ်တီၤဘၣ်ဆၣ် တၢ်ဘၣ်စၢၤကဘၣ်လဲၤလၢခိၣ်ကအိၣ် ၁န့ၣ်ရံၣ်တခိယၣ်ယၣ်, တီၤခါၣ်သးဒီးတီၤထီၣ်ကွီ တခိအိၣ်လၢ ယိၣ်သၢဖျါၣ်ဝှ်ပုၤ ဒီးတၢ်ဒုၣ်စၢၤကအိၣ် ၄၅မံးနံး လၢသိလုၣ်တၢ်လဲၤကျဲၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိ ပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်အံၤ ဘၣ်ယုတၢ်မၤစၢၤလၢအဘူးအတၢ်အတံၤသကိးလၢတၢ်လီၤအဂၤ လၢကတူၢ်လိၢ်ကိး အိၣ်အဖိလၢအဖျါထီၣ်တုၤလံ ၃တီၤတဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဟံၣ် ဒ်သိးဖိသည့်တဖၣ်အံၤကထီၣ်ဘၣ်ကွီဆူၣ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်ကသံၣ်ဒးဖဲဟံၣ်သၢဖျါၣ်သဝီတဖျါအံၤန့ၣ် ကူဆါယါဘျါဒၣ်ထဲတၢ်ဆါမ့ၢ်ဆုၣ်မ့ၢ်ဂီၤစီၤအယိ တၢ်ဆါလၢအဒိၣ်တဖၣ်ကူစါဝဲတန့ၢ်ဘၣ် မ့ၢ်လၢကသံၣ်ကသီတလၢလီၣ်ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်က့ၤလီၤပၤလီၤ လီၤကျဲၤတၢ်လီၤအံၤန့ၣ် တၢ်ဆါဟံၣ်လၢအဘူးကတၢ်တဖျါတခိမ့ၢ်ဒ် ယိၣ်သၢဖျါၣ်တၢ်ဆါဟံၣ်အံၤ ဘၣ်ဆၣ် တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤဒီးတၢ်ဆါဟံၣ်အဘူးအလဲဒိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

ပုၤက့ၤလီၤတဘျုးဂၤလၢအက့ၤအိၣ်ကဒုဖဲလုၤဖးထီၣ်ပၤလီၤလီၤကျဲၤအံၤတဖၣ်ပၤဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ကိၢ်ဂီၤ လၢခါဆူၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်ဆူ KHRG အအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘါတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဖဲတၢ်က့ၤပၤလီၤလီၤကျဲၤအလီၢ်

မဲလးဝှ်လၢဂ်မူ-ကျိချံၣ်သၣ်လီၤလံၤတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်ဒဲးလၢတၢ်ဖဲအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်

UNHCR အလံာ်နဲာ်ကျဲာ်လၢအမ့ၢ် “ပှၤဘၣ်ကီာ်ဘၣ်ခဲတၢ်က့ၤကဒါဆူထံလီၤကီၢ်ပူၤဒီးတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်က့ၤတၢ်အိၣ်မူလၢပှၤတတၢ်ပူၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂၤ” အပူၤန့ၣ် နီၢ်ခိတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်မိၢ်ပှၤတခါ လၢပှၤဘၣ်ကီာ်ဘၣ်ခဲလၢအသးဆူၣ်က့ၤဆူတၢ်အိၣ်တၢ်ဆိးအလီၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤပၣ်ယုၣ်စ့ၢ်ကိးဒီး တၢ်မၤပျီၣ်ကွံာ်ဟီၣ်လၢမ့ၢ်ပီၢ်ဒီး ကျိၣ်ချံၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လီၤလံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.^၅

ပှၤလၢအက့ၤလီၤဖဲမဲာ်လးဝ့ၢ်လၢမူတဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ တၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ (KNU/KNLA-PC) ဟ့ၣ်နီၤလီၤအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ် လၢကသုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်အံၤလၢတၢ်လုာ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဒီးန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အဂီၢ် တူၢ်ဘၣ်ဝဲလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၢ်ဘၣ်ကီၢ်ပယီၤမ့ၢ်တမ့ၢ်ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံာ်လံာ်အုၣ်သးဘၣ်အယံၣ်န့ၣ်လီၤ. အယံၣ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဘၣ်ဘျီလၢအတၢ်အိၣ်မူခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်, ပှၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်အကျါဟ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢတၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ် မ့ၢ်လၢကျိၣ်ချံၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လီၤလံၤတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးလၢတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ် ဖဲမဲာ်လးဝ့ၢ်လၢမူဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်အပူၤဒီးအယံၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲလၢအုၣ်ဖြၣ် ၂၀၁၈န့ၣ်အပူၤ ပှၤဘၣ်ဒဲကဝီၤဖိတဂၤအခိၣ်ဘၣ်ဒီးဒီးကျိၣ်ချံၣ်လီၤလံၤပီၢ်ထီၣ်အက့ၤ ဖဲအဟးထီၣ်ဆူသ့ၣ်လၢဒဲကဝီၤချၢဒီးလဲၤကတဲာ်ကတီၢ်ယာ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်ဆူထံကျိၣ်ဝါခိ(ကီၢ်ပယီၤ)ဒ်သိးကမၤပဲၤထီၣ်က့ၤအဟံၣ်ဖိယီၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်အဂီၢ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကျိၣ်ချံၣ်လီၤလံၤတဖျါအံၤပီၢ်ဖးထီၣ်မ့ၢ်လၢ လီၢ်ကဝီၤဖိဖဲဟီၣ်ကဝီၤဖဲန့ၣ်တဖၣ်ဂီၢ်ခုးအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒဲကဝီၤဖိတဂၤအံၤအတၢ်ပူၤလီၢ်မ့ၢ်ဘျါကွံာ်လံာ်ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ကဲထီၣ်သးအံၤအိၣ်ထီၣ်ယာ်လၢပှၤဘၣ်ကီာ်ဘၣ်ခဲဒီးလီၢ်ကဝီၤသဝီၤဖိတဖၣ်အခိၣ်န့ၣ်ပူၤအယံၣ် အဝဲသ့ၣ်ပျံၤတီၢ်ဝဲကျိၣ်ချံၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လီၤလံၤဖဲတၢ်လီၤဝဲအံၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂီၤတဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒီးန့ၢ်အိၣ်ဖဲ လၢအုၣ်ဖြၣ် ၂၇သီ ၂၀၁၉န့ၣ် ဖဲ မဲာ်လးဝ့ၢ်လၢမူ, တၢ်ကြဲၢ်ကီၢ်ဆၣ်, ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရုၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤလၢစုၣ်တခိၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ဒဲကဝီၤဖိလၢအက့ၤလီၤသီသီတဂၤ ဒုးနဲာ်ကျိၣ်ချံၣ်လၢအပီၢ်ဖးထီၣ်ဖဲလၢမးရှး ၅သီ, ၂၀၁၉န့ၣ်တဖျါအံၤအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤလၢစုၣ်တခိၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲ မကွံာ်လုာ်ကီၢ်ပယီၤသုးကလၢလၢအအိၣ်ဖျါလၢအယံာ်ဒီးကွံာ်လီၤဝဲပှၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်တၢ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်ဒီးဒဲတဖၣ်ဖျါဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. [တၢ်ဂီၤ: KHRG]

စးထီၣ်လၢတၢ်ကဲထီၣ်သးအံၤန့ၣ် လီၢ်ကဝီၤဖိတဖၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်မ့ၢ်ထံၣ်ကျိၣ်ချံၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လီၤလံၤတဖၣ်တဘျီလၢလၢဂုာ်ကျဲးစးရုၣ်လီၤဘၢကွံာ်ဝဲဟီၣ်ခိၣ်လၢဒီးဒုးသ့ၣ်ညါပှၤလၢအခိၣ်အယၢၤတဖၣ်တၢ်လီၢ်တၢ်ကျဲး ဒ်အမ့ၢ်ကျဲးတဘိလၢကဒိသဒါလီၤက့ၤသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ်ဒ်လဲၣ်ဂ့ၢ် တၢ်ကျဲးလီၤတၢ်ပနီၣ်လၢကဒုးသ့ၣ်ညါပှၤက့ၤလီၤတဖၣ်လၢကျိၣ်ချံၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လီၤလံၤအိၣ်တၢ်အလီၢ် ဒီးဖဲပှၤတဂၤဂၤမ့ၢ်ထံၣ်ဘၣ်ဖုးကျိၣ်ချံၣ်မ့ၢ်သ့ၣ်လီၤလံၤန့ၣ်ကြၢးမၤဝဲတဆီဘၣ်တဆီကျိၣ်အကျဲးလဲၣ်န့ၣ် တအိၣ်စ့ၢ်ကိးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အယံၣ်ပှၤလၢအက့ၤလီၤအကျါတဂၤဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲဒ်

⁵ ["Handbook for Repatriation and Reintegration Activities"](#), UNHCR, OHCHR, လါမ့ၢ် ၂၀၀၄န့ၣ်.

အဲဒါ “ဖဲအံၤယတထံၣ်ပုၤကျးလီၤလံာ်ဘၣ်ယးမ့ၣ်ပီၤအိၣ်အလီၤဘၣ်အယိံ ယဆိကမိၣ်တုၤလီၤဘၣ်ယိၣ်တအိၣ် ဘၣ်.” န့ၣ်လီၤ. ဖဲကမျၢၢ်တဖၣ်မ့ၣ်ပးထီၣ်ပးလီၤန့ၣ် တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အိၣ်မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်တသ့ၣ်ညါဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၤ ဒီးကျိချံၣ်သ့ၣ်လီၤလံာ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးအယိံန့ၣ်လီၤ.

နီၣ်ယ---လၢအမ့ၢ်ပုၤက့ၤလီၤသီအကျါတဂၤစံးဘၣ် KHRG လၢ ဖဲလၢမးရှး ၂၀၁၉နံၣ်အံၤန့ၣ် ကျိချံၣ်လီၤလံာ် ပီၤဖးထီၣ်တဖျၢၣ်ဖဲခူးလၢအဘူးဒီးအကျိးတဘျီန့ၣ်အပူၤဖဲပုၤန့ၣ်တၢ်အဆၢကတီၢ်ဒ်အံၤ, “ပနံၤဟူတၢ်ပီၤဖးထီၣ် ဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်ဒု လီၤကံၤလၢအပီၤဖးထီၣ်လၢဟီၣ်ခိၣ်လၢတခါ.” နီၣ်ယ--- အဝၤတခါတဖျၢၣ်ထီၣ်ဝဲလၢ, “အုၤ... ကျိချံၣ်တဖျၢၣ်န့ၣ်ဒုတဆံးဘၣ်. တခါမ့ၢ်လၢယကဲထီၣ်ပုၤကညိအံၤ လၢယတၢ်အိၣ်မူအပူၤ ယတထံၣ် ဘၣ်ကျိချံၣ်ဖးဒိၣ်ဒ်အံၤနီၣ်တဘျီဘၣ်. ပရူၣ်လီၤကွံာ်ကျိချံၣ်တဖျၢၣ်အံၤဒ်သီးတၢ်ဘၣ်ယိၣ်သုတကဲထီၣ်တၢ်ကီၢ်တခါ တဂ့ၤအဂီၢ်သန့က့ၤဖဲပုၤန့ၣ်ဒုဒုအခါ အဝဲပီၤထီၣ်ကွံာ်ဆူဘးန့ၣ်.” နီၣ်ယ---စံးကဒီးဝဲလၢ “ဖဲတၢ်လီၤဖဲအံၤ န့ၣ်ကဘၣ်ပလီၤပသးလၢကျိချံၣ်လီၤလံာ် မ့ၢ်လၢပတထံၣ်အဝဲသ့ၣ်အိၣ်တၢ်လီၤဘၣ် သန့က့ၤပသ့ၣ်ညါမိၤ... တၢ် လီၤဝဲအံၤလၢညါမ့ၢ်တၢ်ဒုးတၢ်ယာ်ဆူၣ်အလီၤ. ပထံၣ်သုးရူၣ်ယာ်တၢ်ကျိၤဖဲအဝဲသ့ၣ်ဒုးတၢ်အခါအိၣ်ဒီန့ၣ်ညါ. တၢ် ... ကျိချံၣ်တဖၣ်အံၤတပီၤဖးထီၣ်လၢဒၤ... ဖဲပဖိတဖၣ်ယုးအိၣ်တၢ်အခါ မ့ထံၣ်ကျိချံၣ်လီၤလံာ်န့ၣ် အဝဲသ့ၣ်ကွံာ် ကွံာ်ဝဲဒီးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်အံၤလီၤဘၣ်ယိၣ်လၢပုၤလၢအဖဲက့ၤလီၤသီတဖၣ်အဂီၢ်အယိံ ယဆိကမိၣ်တၢ် လီၤဖဲအံၤဒုပကြးဒီးန့ၣ်ဘၣ် ကျိချံၣ်လီၤလံာ် (မ့ၣ်ပီၤ) တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တၢ်မၤလိံ.” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်မ့ၣ်ပီၤတၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တၢ်မၤလိံဒီး တၢ်ဟ့ၣ်ခိၣ်ဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပုၤက့ၤကျိၤမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ် န့ၣ် ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲလၢအက့ၤကဒါအသီယုာ်ဒီး မ့ၣ်ခါဖိဒ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ် တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢမ့ၢ် အဝဲ သ့ၣ်ကဘၣ်ဒီး ဒီးတုၤဒၣ်လဲာ်သးသမူပးထီၣ်ကွံာ်အပတီၢ်ဒၣ်လဲာ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤသုးကလၢအိၣ်ဆိလီၤအသးဘူးဒိၣ်မးဒီးမဲာ်လးဝုၢ်လၢါမူ

UNHCRအလံာ်န့ၣ်ကျဲလၢပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲတၢ်က့ၤကဒါဆူထံၣ်လီၤကီၢ်ပုၤအဂီၢ် ကွဲးဟ်ဖျါထီၣ်ယုာ်စ့ၢ်ကိးဝဲ ဘၣ်ယးနီၢ်ခိၣ်တၢ်ဘၣ်အဂီၢ်ဒ်အံၤ “မၤစ့ၤလီၤတၢ်စုဆူၣ်ခိၣ်တကးဒီးတၢ်မၤပျံၤမၤဖး” ဒီး “မၤဂ့ၤထီၣ် တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်ကိးကပၤဒီး”, တၢ်အဝဲအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအရူၣ်ဒိၣ်လၢပုၤက့ၤလီၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.⁶ မဲာ်လးဝုၢ်လၢါမူ အံၤအိၣ်ဘူးဒီး မကွံာ်လုာ်ကီၢ်ပယီၤသုးကလၢအယိံ ဖဲပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်အိၣ်လၢခူးဒဲအခါထံၣ်စိယီၤဝဲသုး ကလၢတီၢ်ကရၢါဖျါဂ့ၤဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်ဆူ KHRG အအိၣ်လၢ အဝဲသ့ၣ်တုၤဘၣ်လၢတၢ်ဘၣ်တၢ် ဘၢတအိၣ်ဘၣ် မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ဟူပယီၤသုးတဖၣ်ခးကျိသိၣ် ဒီးဒိတကျိၣ်ဝဲကျိးသိၣ်ဖဲအဆးကျိးလိာ်သးလၢ အလီၤမူဒါခိးတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢလၢမ့ၢ်န့ၣ်ခိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပိာ်မ့ၣ်လၢအက့ၤလီၤတဂၤစံးဘၣ် KHRGဒ် အံၤ, “ဖဲယမၤကဲၤထီၣ်မ့ၣ်အူ ဒီးဖိအိၣ်တုၤအိၣ်လၢယကကိးဘၢယုၤလၢဟံၣ်အခါ ပယီၤသုးထံၣ်စိယီၤတၢ်ကပီၤလၢ ယဒဲဒးအယိံ ဒ်သိၣ်ကျိးတလီၤလီၤမးလီၤ. တဘျီဂ့ၤတဘျီဂ့ၤဖဲအဝဲသ့ၣ်မ့ထံၣ်ပမ့ၣ်အူကပီၤ (လၢမ့ၢ်န့ၣ်ယိာ်အ ခါ) န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်ဒ်သိၣ်ကျိးခိၣ်အလိာ်သးကဒဲကဒဲဒိတန့ၤတပတုာ်လၢဘၣ်.” န့ၣ်လီၤ.

ကီၢ်ပယီၤသုးဖိတဖၣ်ဟဲလီၤစ့ၢ်ကိးလၢလီၤကဝီၤသဝီဖိတဖၣ်အဟီၣ်ကဝီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲအပူၤကွံာ်တယံာ်ဒီးဘၣ် န့ၣ် ပုၤလၢအက့ၤလီၤသီတဖၣ်ဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တဖၣ်ဆူ KHRGအအိၣ်လၢပယီၤသုးတဖၣ် ဟဲလီၤလၢအဝဲ သ့ၣ်အခူးပူၤ ဒီးအိၣ်ဟ့ၣ်ဝဲတၢ်ဒီးတၢ်လၢလီၤကဝီၤဖိတဖၣ်သ့ၣ်ယာ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပိာ်မ့ၣ်တဂၤဟ်ဖျါထီၣ် ဝဲလၢ, “ပယီၤသုးတဖၣ်အိၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်ပတၢ်ဒီးတၢ်လၢ ဒီးခဲအံၤပဝဲပျံၤအီၤလၢ ပသူကသံာ်ခးသံာ်ဖိယာ်လၢ ခူးပူၤ ဒ်သီးအသုတဟဲဟ့ၣ်တၢ်လၢတဂ့ၤအဂီၢ်. သန့က့ၤအဝဲသ့ၣ်ဟဲဒီးလၢပဟံၣ် ယုပူၤအိၣ်ပဆိလၢစ့ပူၤဘၣ် ဘၣ်ဖိ. အုၤ... တၢ်အံၤတံာ်တံာ်ဘၣ်ယသး. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဘူးဘူးဒီးပုၤ... ဒီးထံၣ်ရှၢၢ်ကီၢ်သးတၢ်အိၣ်သးမ့ၣ်န့ၣ် ထီၣ် ဒု... အဝဲသ့ၣ်မ့ၣ်လီၤ ပုၤထဲကျိဖးဒိၣ်တဖျၢၣ်ဖိဒး ပကလီၤမၢ်ကွံာ်လၢသၢ... ” န့ၣ်လီၤ.

⁶ ["Handbook for Repatriation and Reintegration Activities"](#), UNHCR, OHCHR, လါမ့ၢ် ၂၀၀၄နံၣ်.

ခဲအံပုလဲအကုလီတဖၣ် လီဆီဒ်တၢ်ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်တူၢ်ဘၣ်လဲလၢတၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၣ်အိၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပိၣ်မုၢ်လၢအကုလီအကျါတဂၤပၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဆူ KHRG အိၣ်ဒ်အံၤ “ယဘၣ်ယိၣ်လၢယကတိၣ်နီၣ်ဘၣ်ဖးပယီၤသးတဖၣ်လၢကျဲၤ ဒီးအဝဲသ့ၣ်ကတိၣ်ဆူဘၣ်ဖးပုၤ မ့တမ့ၢ် မၤသံဘၣ်ဖးပုၤအဆယဟးတဂၤတဘျီဘၣ်. လၢအပူၤကွၢ်အဝဲသ့ၣ်ဖိၣ်ဆူဒီးမၤသံကွၢ်ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်န့ၣ် ပမၤတၢ်မနုၤကသုလဲၣ် ... ပမၤတၢ်မနုၤမၢ်တသ့ဘၣ်... တၢ်လီၤဖဲအံၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်လၢပိၣ်မုၢ်တဖၣ်အဂီၢ်လီၤ.” အဝဲပၣ်ဖျါအါထီၣ်ဒ်ဝဲလၢ, “လၢဖိသ့ၣ်တဖၣ်အဂီၢ်ဒီး တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးလီၤ. ပယီၤသးကလၢအိၣ်ဖဲ ခုးဒဲလၢပအိၣ်အံၤခဲအံၤ ဒီးကွၢ်အဘၢၣ်စၢၤအဆိ ပိၣ်မုၢ်ဖိသ့ၣ်တဖၣ် ကလုၢ်လီၤဆူကွၢ်အဂီၢ်တဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ.” ပိၣ်မုၢ်တဂၤအံၤပၣ်ဖျါ ထီၣ်စ့ၢ်ကိးအတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ဆူ KHRG အိၣ်လၢပိၣ်မုၢ်တဖၣ်မံလၢဒဲတဂၤတဘျီဘၣ် မ့ၢ်လၢကီၢ်ပယီၤသးအိၣ်ဘူး ဒီးအဝဲသ့ၣ်အဆိန့ၣ်လီၤ. ပိၣ်မုၢ်အတၢ်လဲၤခိဖျိဘၣ်ကီၢ်ပယီၤသးအတၢ်မၤအါထီၣ်ဒါလၢအပူၤကွၢ်တဖၣ်အိၣ်ထီၣ်သံဃာ်လၢအဝဲသ့ၣ်အပူၤအဆိ ကဲထီၣ်တၢ်ကိတၢ်ခဲလၢပိၣ်မုၢ်လၢအကုလီၤဖဲ မဲၢ်လးဝုၢ်လၢၢ်မူတၢ်ပၣ်လီၤလီၤကျဲၤဟီၣ်ကဝီၤတဖၣ်ကဟးထီၣ်ဟးလီၤဒီးအိၣ်မူဘၣ်လၢတၢ်သဘူၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မဲၢ်လးဝုၢ်လၢၢ်မူဒီးလုဖးထီ- ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူတၢ်ဂ့ၢ်ကီတဖၣ်

တၢ်ဟ့ၣ်ကဒါတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အသီလၢအလီၢ်မၢ်ကွၢ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်တမံလၢ ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖၣ်အတၢ်ကုၤသ့ၣ်ထီၣ်ကုၤအတၢ်အိၣ်မူဆူပုၤတဝါပူၤ လၢအယုၢ်ကကါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖုၣ်ဟဲရီၤ (Pinheiro) အတၢ်သိၣ်တၢ်သီမိၢ်ပုၤပၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ, “ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲဒီး ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိကိးဂၤဒဲးအိၣ်ဒီး တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်ကုၤအဟံၣ်အဆိ, ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးတၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လၢ ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်ဆူအီၤလၢအတဖိးသဲစးဘၣ်တဖၣ်မ့တမ့ၢ် ကဘၣ်ဒီးန့ၣ်စ့အိၣ်လိးလၢအကါကီၢ်လၢအဟံၣ်အဆိ, ဟီၣ်ခိၣ်မ့တမ့ၢ်တၢ်စုလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လၢအဒီးန့ၣ်ကုၤဝဲတသ့လၢဘၣ်တဖၣ် လၢအဘၣ်တၢ်ဆၢတဲၣ်အီၤလၢစံၣ်ညီၣ်ကွၢ်လၢအတအိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ဒိၣ်ဆံးအါစ့ၢ်တၢ်ဘၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.”⁷

လုဖးထီ-တၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အဂီၢ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တအိၣ်

ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲလၢအကုလီၤဖဲ လုဖးထီတဖၣ်ပၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ်ကီၢ်ဂီၤဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်အိၣ်မူခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ် KHRG မၤနီၣ်မၤခါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ယး တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤကတဲၤတီၤယၢ်ပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲအတၢ်ကုၤကဒါဆူထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤ ဖဲလုဖးထီတၢ်ပၣ်လီၤလီၤကျဲၤလၢပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲတဖၣ်အဂီၢ်အံၤစးထီၣ်လၢ ၂၀၁၇ နံၣ်လံၤလံၤန့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢတၢ်ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အဂီၢ်တၢ်ကတဲၣ်ကတီၤယၢ်အီၤတအိၣ်နီတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ.⁸ ပုၤလၢအကုလီၤအကျါတဂၤလၢအမ့ၢ် စီၤအ--- စံးဘၣ် KHRG လၢ, “စးထီၣ်လၢပယဲကုၤကဒါကုၤတုၤလၢကီၢ်ပယီၤအံၤလံန့ၣ် ပကဘၣ်အိၣ်ဘၣ်အိၣ်တၢ်လီၤ. ဘၣ်ဆုၣ်ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်လၢပကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်. ဖဲပယဲကုၤလၢကျဲၤန့ၣ် ပဒီးန့ၣ်ဘၣ်ကျိၣ်စ့တၢ်မၤစၢၤ ဘၣ်ဆုၣ်ပဘၣ်ပုၤအိၣ်ပုၤ အိၣ်တၢ်ကိးမံၤဒဲးအဆိ လၢယဟံၣ်ဖိယိဖိအဂီၢ် ကျိၣ်စ့တဖၣ်အံၤ တမ့ၢ်အကလၢ လၢ(၆)လၢအဂီၢ်ဘၣ်. ပမ့ၢ်အိၣ် ဒီးပဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်အိၣ်အိၣ်ဖိတက့ၣ် ပသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်လၢပတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂီၢ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.” ပုၤဘၣ်ကီ ဘၣ်ခဲလၢအကုလီၤအိၣ်ဆိးကုၤဖဲလုဖးထီတၢ်ပၣ်လီၤလီၤကျဲၤအံၤတဖၣ် တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤ လၢအဟံၣ်ယိတၢ်ဟဲန့ၣ်အဂီၢ် ဒီး ကယုဒဲးအိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လုၢ်လၢပုၤပုၤအဂီၢ်ဒဲလဲၣ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးပုၤ ဘၣ်ကီဘၣ်ခဲ အတၢ်ဟဲကုၤသ့ၣ်ထီၣ်ကံၤအတၢ်အိၣ်မူအသီအံၤအယုၢ်ကကါအဂီၢ် အဝဲသ့ၣ်ကြၢးအိၣ်ဒီး ဟီၣ်ခိၣ် လီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ် ကသ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်တၢ်အဂီၢ်မ့တမ့ၢ် ဒီးန့ၣ်ဘၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်မၤခွဲးယၢ်လၢတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူ အဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအရူဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.

⁷ "Handbook on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons", OHCHR, လါမးရှး ၂၀၀၇နံၣ်.

⁸ "Doolaya Situation Update: Kyainseikyi Township, February to May 2017", KHRG, လါဖဲးပထုဘၣ် ၂၀၁၇နံၣ်.

တၢ်ဂၢၢ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဒိၣ်အိၤဖဲ လၢဖၤတြူၤအါရံၤ ၂၆သီ, ၂၀၁၇ နံၣ် ဖဲလုဖးထီၣ်ဟီၣ်ကဝီၤ, နီၣ်တကီၢ် ကီၢ်ဆၣ်, နူပျၢ်ယၢ်ကီၢ်ရၣ်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်လၢတၢ်ကတဲၤကတီၢ်ယၢ်အိၤဖဲတၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤလီၤကျဲၤလၢပုၤဘၣ် ကီၢ်ဘၣ်ခဲအဂီၢ်တဖၣ်အံၤ ဘၣ်တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤအိၤလၢ နံၣ်ပိၣ်ဖိၣ်ဒုၣ်ရၣ် (Nippon Foundation) န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် တၢ်ဆါဟံၣ်, ကွီၢ် ဒီး တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအခွဲးယၢ်တဖၣ်တအိၣ်လၢပုၤက့ၤလီၤတဖၣ်အံၤအဂီၢ်ဘၣ်ဒီးတ ကးဒီးဘၣ်အဝဲသ့ၣ်တဒီးန့ၣ်ဘၣ်ထံဘၣ်ဘျီးဘၣ်ဒါဘၣ်န့ၣ်လီၤ. [တၢ်ဂီၤ: KHRG]

မဲၢ်လးဝုၢ်လၢၢ်မူ-တၢ်ကန့ၢ်ပၤဘၣ်ဟီၣ်ခိၣ်အဂီၢ်တၢ်ဘံၣ်တၢ်ဘၢတအိၣ်

ပုၤဘၣ်ကီၢ်ဘၣ်ခဲဒီး ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အါဂၤလၢအက့ၤလီၤအိၣ်ဆိးလၢမဲၢ်လးဝုၢ်လၢၢ်မူတဖၣ် ဒီးန့ၢ် ဘၣ်ဝဲဒုးလီၢ်လၢကညီတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ကရၢ (KNU/KNLA-PC) ဟ့ၣ်လီၤအဝဲသ့ၣ် လၢအဝဲသ့ၣ်ကမၤအိၣ်စံာ်အဂီၢ် န့ၣ်လီၤ. KNU/KNLA-PC စးထီၣ်နီၤလီၤဝဲဟီၣ်ခိၣ်ဆူ ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်တမ့ၢ်လၢ အလဲၤအိၣ်ဆိးလၢ တၢ်လီၢ်ဖဲန့ၣ်တဖၣ် စးထီၣ်လၢ ၂၀၀၇ နံၣ် ဖဲ KNU/KNLA-PC ထုးဖးကွံာ်အသးဒီး ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ် ဝံၤအလီၢ် ခံန့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်လၢအအိၣ်လၢမဲၢ်လးဝုၢ်လၢၢ်မူတဂၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလၢ ဆၢကတီၢ်ဖဲန့ၣ်အခါ KNU/ KNLA-PC စံးဘၣ် ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်တမ့ၢ်တဖၣ်ဒ်အံၤ, “ဟဲ...သုဟဲမၤအိၣ်စံာ်လၢတၢ်လီၢ်တဖၣ်အံၤသ့. သုမၤပျီတၢ် မုၢ်တၢ်ဘိ တဖၣ်အံၤဝံၤန့ၣ် ကကဲထီၣ်သုတၢ်လီၤ. ဒီးသုဟ့ၣ်လီၤဆူသုဖိသုလံၤအိၣ်သုစ့ၢ်ကီးသ့.” န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂၢၢ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်ဒိၣ်အိၤဖဲ လၢအုၣ်ဖြၣ် ၂၇ သီ, ၂၀၁၉ နံၣ် လၢမဲၢ်လးဝုၢ်လၢၢ်မူ လၢအအိၣ်လၢတၢ်ကြံၢ် ကီၢ်ဆၣ်, ဖၣ်အၣ်ကီၢ်ရၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂီၤအံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲ ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အဟံၣ်ဖိယိတဖၣ် အဟီၣ်ခိၣ်လၢ KNU/KNLA-PC ဟံးဆူၣ်ကွံာ်အိၤဖဲ လၢမးရူး ၂၀၁၉ နံၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. [တၢ်ဂီၤ: KHRG]

ဖဲလၢမးရူး ၂၀၁၉ နံၣ်န့ၣ် KNU/KNLA-PC ဟံးဆူၣ်ကွံာ် ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်ဖိယိဂၤ လၢအဟဲ က့ၤအိၣ်ဆိးက့ၤဖဲဟီၣ်ကဝီၤဖဲန့ၣ်အဟီၣ်ခိၣ် ဒီးတဟ့ၣ်စ့ၢ်ကီးစ့အိၣ်လိးနီတမံၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

KNU/KNLA-PC နီၤဖးလီၤဟီၣ်ခိၣ်လၢအဟံးဆူၣ်ဝဲတဖၣ်တက့တက့န့ၣ်လီၤ. ပုၤလၢအဘၣ်တၢ်ဟံးဆူၣ်န့ၢ် အဟီၣ်ခိၣ်တဂၤထဲဖျါထီၣ်ဝဲဒ်လၢ KNU/KNLA-PC အိၣ်ဒီးအတၢ်တိာ်လၢကဆါကွံာ်ဝဲ ဟီၣ်ခိၣ်အကဝီၤလၢ

အနီးဖေးလီဝဲတဖၣ်အံၤတနီၤ လၢကသုၣ်ထီၣ်ဝုၢ်အသီတၢ်တိၤကျဲၤလၢဟီၣ်ကဝီၤဖဲန့ၣ်အဂီၢ် ဇီးကတုထီၣ်ဝဲဟံၣ် အသီ (၁၀၀) ဖျၢၣ် လၢတၢ်ဟံၣ်လီၤလီၤကျဲၤလၢခါဆူညါပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲကဟဲက့ၤလီၤအိၣ်ဆိးဝဲအဂီၢ် ဖီဖျိန့ၣ်ပိ ဖီၣ်ဒုၣ်ဂျၢၣ်အတၢ်မၤစၢၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်စးထီၣ်ခူၣ်စ့ၢ်ကိးကျဲ စးထီၣ်လၢမဲၢ်လးဝုၢ်လၢမူဒီး စံၣ်လီၤလၢအအိၣ် ဘူးတဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်ဆုၢ်ကဒါက့ၤပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲတဖၣ်အံၤန့ၣ် တၢ်တကြၢးထုး ကွံၣ်ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ် အတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျးအိၣ်အလီၢ်အကျဲတဖၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.^၉ ဟီၣ်ခိၣ်လၢ တၢ်မၤအိၣ်စံၣ်အဂီၢ်မ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဒီး ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်အဟံၣ်ဖိယိဖိတဖၣ်အံၤကကွၢ်ဆၢၣ်မဲၢ်ဘၣ်တၢ်ကီၤတဲလၢ တၢ်ကဒီးန့ၢ်ဘၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးဟံၣ်ယိတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကရၢကရိလၢအပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်ဆုၢ်က ဒါက့ၤပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်အံၤန့ၣ် ကဘၣ်မၤလီၤတံၢ်ဝဲ တၢ်ဂုၣ်ထီၣ်ပသီထီၣ် ဖဲတၢ်ဟဲက့ၤ ဆီလီၤဟံၣ်လီၤက့ၤလီၤကျဲတဖၣ်အံၤန့ၣ် သုတမၤစ့ၤလီၤကွံၣ်လီၢ်ကဝီၤပုၤတဝၢလၢဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဟးဖျိးတုၢ်လံလၢအ ပုၤကွံၣ်ဒီးဟဲက့ၤအိၣ်ဆိးဆီလီၤက့ၤအသးဖဲ မဲၢ်လးဝုၢ်လၢမူတဖၣ် အဟီၣ်ခိၣ်ခွဲးယၢ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တချုးလၢတၢ်ဟံးဆူၣ်ကွံၣ်ဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အံၤဒဲးဘၣ်အခါန့ၣ် KNU/KNLA-PC လီၢ်ကဝီၤခိၣ်နၢ်တဖၣ် ကိးတၢ် အိၣ်ဖျိၣ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤပုၤမၤအိၣ်ခုးဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အဆၢကတီၢ် အဝဲသ့ၣ်တဒုးသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ် ကျဲၤတဖၣ်အံၤလီၤတံၢ်လီၤဆဲးဆူလီၢ်ကဝီၤပုၤမၤအိၣ်ခုးတဖၣ်ဒီး တယုၢ်စ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်တဘၣ်သးနီၣ်တမံၤဘၣ် န့ၣ်လီၤ. လၢန့ၣ်အမဲၢ်ညါ KNU/KNLA-PC ဟ့ၣ်လီၤတၢ်ကလုၢ်လၢ ဟံၣ်တဖျၢၣ်ကဘၣ်ဟ့ၣ် စ့ယိ ၁,၀၀၀ ဘး လၢတၢ်တုထီၣ်ကျဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်စံးဘၣ်ပုၤလၢအဟဲထီၣ်တၢ်အိၣ်ဖျိၣ်တဖၣ်ဒဲးအံၤ, “ပကတုထီၣ်ကျဲ န်သိးသုလုၢ်လီၤကညီထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သုကဘၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးပုၤ ဒီးမၤစၢၤပုၤ လၢတၢ်တုထီၣ်ကျဲအံၤအဂီၢ် လီၤ.” ပုၤလၢအဟီၣ်ခိၣ်ဘၣ်တၢ်ဟံးဆူၣ်ကွံၣ်အိၣ်တဖၣ် အဝဲသ့ၣ်ပျဲတၢ်ဒိၣ်မးအယိ ဟံၣ်ဖျိထီၣ်အတၢ်ဘၣ်ယိၣ် တဖၣ်ဆူ KNU/KNLA-PC အအိၣ် ဒီး ထီၣ်ဝဲတၢ်တိၢ်ကျဲၤအံၤတဘျီဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်ဒီး ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤကဒါ ဖဲမဲၢ်လးဝုၢ်လၢမူတဖၣ်အံၤ ဘၣ်ကီၢ် ဘၣ်ဂီၤဝဲလၢ ခါဆူညါအဝဲသ့ၣ်အတၢ်အိၣ်မူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤလီၤအကျါတဂၤ စံးဘၣ် KHRG လၢ KNU/KNLA-PC တဖၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်တိၢ်လၢ ကဟံးဆူၣ်အါထီၣ်ဒဲး ဟီၣ်ခိၣ်လီၢ်တဖၣ်လၢ တၢ် သ့ၣ်တၢ်ဖျးအဒိၣ်အထီၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်မၤမ့ၢ်ကျဲၤဝဲၤကွံၣ်တၢ်တိၤကျဲၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲ လီၢ် ကဝီၤဟံၣ်ဖိယိဖိအါန့ၣ်အတၢ်သ့ၣ်ကီၢ်သးဂီၤလၢ ခါဆူညါအဝဲသ့ၣ်တၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိၣ်သးသမူတၢ်ဂၢ်တၢ်ကျဲၤတ ဖၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤ ပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တနီၤလၢအအိၣ်ဆိး ဖဲမဲၢ်လးဝုၢ်လၢမူတဖၣ်ဆါ ကွံၣ်ဝဲအဟီၣ်ခိၣ် လၢအပုၤကလံၤဆဲးကိၢ်ဖိ မ့ၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်ယိၣ်ဝဲလၢ ခါဆူညါ KNU/KNLA-PC တဖၣ် ကဟံးဆူၣ်ကွံၣ်အဟီၣ်ခိၣ်တဖၣ်အံၤအယိန့ၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤကဒါအကျါတဂၤ လၢအမ့ၢ် နီၢ်စ---အံၤ စံးဘၣ် KHRG လၢ “ယၤဒု...ယဆါကွံၣ် ယဟီၣ်ခိၣ်ဒဲးသိးပုၤဂၤတဖၣ်တသ့ဘၣ်. ယဟီၣ်ခိၣ်အိၣ်အံၤကအိၣ်ဒုၣ်ထဲခံအုကၢ်ခါ ဒီးယကလုၢ်အိၣ်ယဟံၣ်ဖိ ယိဖိအဂီၢ် ကျဲအဂၤတအိၣ်နီၣ်တဘၣ်. လၢညါန့ၣ်ယဆဲးလီၤယမံၤလၢ ပုၤတၢ်သးအိၣ်က့ၤကဒါက့ၤဆူထံလီၢ် ကီၢ်ပုၤအကျါန့ၣ် ယဆိမိၣ်ဟံၣ်ယကမၤအိၣ်ခုး ဒီးအိၣ်ဘၣ်လၢတၢ်မ့ၢ်တၢ်ခုၣ်အပူၤလီၤ. ဘၣ်ဆၣ် KNU/ KNLA-PC ဘၣ်သးတုထီၣ်ကျဲ, တုအါထီၣ်ဟံၣ်တဖၣ် လၢပုၤကဟဲက့ၤကဒါက့ၤတဖၣ်အဂီၢ် ဒီးကဆါကွံၣ်ဟီၣ် ခိၣ်လၢအဟံးဆူၣ်ကွံၣ်ဝဲတဖၣ်အံၤအယိ တၢ်အိၣ်သးတဂ့ၤလၢပဂီၢ်လၢဘၣ်. ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ် ဟီၣ်ခိၣ်လၢလၢပက မၤအိၣ်ခုးအဂီၢ်တအိၣ်လၢဘၣ်. ယမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဒု... ယတဟဲက့ၤကဒါက့ၤဘၣ်. ယမ့ၢ်အိၣ်လၢဒဲးကဝီၤပုၤန့ၣ် ကအိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်မ့ၢ်ခုၣ်ခုၣ်ဒဲးဒါခါ.” န့ၣ်လီၤ.

ပုၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲလၢအက့ၤကဒါဆူထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤတဖၣ်တဲဘၣ်စ့ၢ်ကိး KHRG လၢအဝဲသ့ၣ်မုၢ်လၢလၢ ဖဲမဲၢ်လးဝုၢ် လၢမူအပူၤအံၤန့ၣ် ကျဲကအိးထီၣ်အသးတဘိတိလၢအဝဲသ့ၣ်ကဒီးန့ၢ်ဖဲမၤဘၣ်တၢ်လၢအဟံၣ်ယိတၢ်ဟဲန့ၣ်အ ဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပိၣ်မုၣ်တဂၤစံးဘၣ် KHRG လၢ “တချုးလၢယဟဲက့ၤကဒါဆူကီၢ်ပယိဒဲးဘၣ်န့ၣ် ယဆိကမိၣ်လၢ

⁹ ["Handbook on Housing and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons"](#), OHCHR, လၢမးရှး ၂၀၀၇န့ၣ်.

ယကဒီးနွှ်တၢ်မၤစၢၤလၢပယီၤပဒိၣ်အအိၣ် နအမ့ၢ် စးကံၣ်ဘုဖိ မ့တမ့ၢ် ဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢယကဘုၣ်အိၣ်လၢက မၤစၢၤယဟံၣ်ဖိယီၤဖိအတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ် အကတၢ်တခီယတဒီးနွှ်ဘၣ်တၢ်နီၣ်တၢ် မံၤဘၣ်. တၢ်အံၤတမ့ၢ်ဒ်သိးဒီးတၢ်လၢယမ့ၢ်လၢတၢ်အိၣ်ဘၣ်” န့ၣ်လီၤ.¹⁰

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးတဖၣ်

ဒ်တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အိၣ်လၢအဖိခိၣ်တဖၣ်အံၤအသိး တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်ဟ့ၣ်ဖးပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါ ပဒိၣ်ပပုၤတဖၣ် အဂီၢ်အံၤ...

- ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်, UNHCR ဒီး တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤပုၤတတၢ်လိၣ်ဘၣ်ကရူၢ်ကရၢတဖၣ်...
 - ကဘၣ်မၤလီၤတၢ်ပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒီး ပုၤယုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အတၢ်က့ၤကဒါအံၤကဘၣ်မ့ၢ်နီၢ်ကစၢ် တၢ်သးဆူၣ်က့ၤကဒါနီၢ်နီၢ်, လၢအပူၤဖျဲး, ဂၢၢ်ကျၢၤကၢၤခိး ဒီးတၢ်ဟံၣ်ကဲပုၤက့ၤကဒါတဖၣ်အံၤအ လၢ ကပီၤလၢလၢပုၤပုၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
 - စးထီၣ်လၢတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢ ဒဲကဝီၤပုၤလီၤစ့ၤကွံၣ်ဝဲလံၤလံၤလံၤန့ၣ်တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ် ဆိၣ်သနံးပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒီး ပုၤဘၣ်ယုၢ်မ့ၢ်ဖျဲးတဖၣ်လၢ ကဘၣ်က့ၤကဒါဒီးသုးလီၢ်သုးကျဲၤပၣ် လီၤက့ၤလီၢ်ကျဲၤဆူၣ်တၢ်လီၢ်အဂၤအယိ ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်, UNHCR ဒီး တၢ်တိစၢၤမၤစၢၤပုၤတတၢ်လိၣ်ဘၣ်ကရူၢ်ကရၢတဖၣ်ကဘၣ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤဒီးပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒီးပုၤယုၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်လၢဒဲကဝီၤတဖၣ်အဝဲသ့ၣ်ဂံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်လၢလၢပုၤပုၤန့ၣ်လီၤ.
- ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်တဖၣ်ကဘၣ်ဟံၣ်နီၣ်ကလုၢ်န့ၣ်ဖိလၢအယုၢ်မ့ၢ်ဖျဲးတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်အပုၤထံဖိကီၢ်ဖိတံၢ်နီၢ် ဒီးမၤလီၤတၢ်တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်အံၤဒီးအဝဲသ့ၣ်တၢ်ပၣ်ယုၢ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်မၤတၢ်ဆၢတဲာ်အကျိၤအကျဲ ဘၣ်ယးသနူတၢ်ဘျၢသဲစးလၢအဟဲဒ်ဘၣ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ခဲလၢၢ်ကန့ၢ်တုၤလီၤတီၤလီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယူၣ်ပဒိၣ်တဖၣ်
 - ဒ်သိးဒီးပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဖျဲးအတၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်လၢအလီၤမၤကွံၣ်တဖၣ်ကဒီးနွှ်ဘၣ်က့ၤတၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် အဂၤတတၢ်ဒ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်တခါအသိး မ့တမ့ၢ် ဆၢကတီၢ်ဖဲလၢအဝဲသ့ၣ် တဒီးနွှ်ဘၣ်က့ၤတၢ်ဟ့ၣ် ကူၣ် ဒီးစ့အိၣ်လိးလၢအကၢကိၣ်ဘၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ် ကီၢ်ပယီၤပဒိၣ် ဒီးခ့ၣ်အဲၣ်ယူၣ်ပဒိၣ်တဖၣ် ကဘၣ် ငးအိၣ်ထီၣ်သနူကျိၤကျဲၤလီၤတၢ်တခါလၢ တၢ်အိၣ်သးဒ်အံၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိး ပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါတဖၣ်လၢ အဟံးထီၣ်ဂ့ၢ်ဝီစးထီၣ်လၢအခိၣ်ထံးတုၤလၢအကတၢ်န့ၣ် ကဘၣ်ဟံး ထီၣ်ကျဲၤလီၤဂ့ၢ်ဝီတဖၣ် ဒ်ဖ့ၣ်ဖဲရီၤ (Pinheiro) တၢ်သိၣ်တၢ်သိမိၣ်ပုၤအကျိၤအကျဲလၢအအိၣ်ကွဲး လီၤအသးဘၣ်ယး တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်က့ၤပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲဒီးပုၤယုၢ်မ့ၢ်ဖျဲးတဖၣ် အတၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ် လၢအမ့ၢ်ဟံၣ်ယိဒီး တၢ်စုၤလီၢ်ခိၣ်ခိၣ်အဂၤလၢအလီၤမၤဟးဂီၤကွံၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
 - ဒ်သိးဒီးပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်ကက့ၤသ့ၣ်ထီၣ်က့ၤအတၢ်လုၢ်အိၣ်နီၢ်ခိသးသမူလၢအဂၢၢ်ကျၢၤကၢ ခိးအဂီၢ် ကဘၣ်ငးအိၣ်ထီၣ်ကျိၤကျဲၤသနူတခါ ဒီး အလီၢ်မ့အိၣ်န့ၣ်ကဘၣ်ဖိၣ်လိာ်စုမၤသကိးတၢ်ဒီး ပုၤလၢအက့ၤလီၤတဖၣ်အံၤ လၢတၢ်တိစၢၤမၤစၢၤက့ၤအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
 - ဟံၣ်ဖိၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးလီၢ်ကဝီၤကမျၢၢ် တၢ်ကရၢတၢ်ကရၢကရိလၢအဟူးဂဲၤဘၣ်ထွဲတဖၣ် ဒ်သိးက သ့ၣ်ညါဘၣ် တၢ်က့ၤဟံၣ်လီၤလီၢ်ကျဲၤဟံၣ်ကဝီၤတၢ်အိၣ်သးအဂီၢ်ဒီး ဒ်တၢ်လိၣ်ဘၣ်အသိး ဟ့ၣ်မၤစၢၤ စ့ၢ်ကိးဟံၣ်ခိၣ်လီၤလၢအဂ့ၤလၢတၢ်သ့ၣ်အိၣ်ဖျဲးအိၣ်အဂီၢ် ဒ်သိးပုၤက့ၤကဒါတဖၣ်အံၤကသ့ၣ်ထီၣ် ဘၣ်က့ၤ အတၢ်အိၣ်မူလၢပုၤတတၢ်ပုၤကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
 - မၤလီၤတၢ်က့ၤပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲတၢ်ဆိလီၤဟံၣ်လီၤလီၢ်ကျဲၤတဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ကွဲးထွဲတၢ်အိၣ်ဆူၣ် အိၣ်ချ့အလီၢ်ဒီးတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့ၣ်ကွဲးတဖၣ်လၢလၢပုၤတက့ၢ်.
- ကီၢ်ပယီၤသးမ့ၢ်ဒိၣ် (ဒီး BGF), ဒီး ကလုၢ်န့ၣ်သုးဖိၣ်စုကဝဲတၢ်ကရၢကရိတဖၣ်
 - ကဘၣ်လူၤပိာ်မၤထွဲ NCA တၢ်အၢၣ်လီၤအိၣ်လီၤတဖၣ်, လီၤဆိဒ်တၢ် တၢ်ဒိသဒါကမျၢၢ်တၢ်အၢၣ် လီၤအိၣ်လီၤအဆၢဒိၣ်တဆၢဒိၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

¹⁰ "Suffering in Silence? Sexual violence against women in Southeast Myanmar", KHRG, လါဒဲၤဘၣ် ၂၀၁၈န့ၣ်.

- သုံးဖိန်စုကဝဲလၢတဆးလီၤစုမုၢ်ကျါလၢ NCA ဒံးဘၣ်တဖၣ်ကြၢးပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်တဲကျါလီၤတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအဘျးအဖိၣ်နီၢ်နီၢ် ဒီးအဝဲသ့ၣ်ကြၢးက့ၤကွၢ်ထံဆိကမိၣ်က့ၤအတၢ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်လၢတၢ်မုၢ်တၢ်ခုၣ်ဘျီဝဲအံၤဒီးစးလီၤစုကိးစုမုၢ်ကျါလၢ NCA အပူၤအံၤ.
- ထူးလီၤကွၢ်သးဂံၢ်ဘါလၢ အအိၣ်ဆိလီၤသးဘူးဒီးသဝီဟီၣ်ကဝီၤ ဒီးသဝီဖိတၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်လီၢ်တဖၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ထူးလီၤကွၢ်သးကျါ ဒီးသးကလၢတဖၣ်, ပတုၣ်ကွၢ်တၢ်ဟ့ၣ်သးတၢ် သိၣ်လိ, သးတၢ်ဟးဝုၤဝီၤလီၤမူဒါတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် ဒီးတဘၣ်ဝံစိၣ်တီဆုၤထီၣ် (သးတၢ်ဖိတၢ်လံၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးအဂၤတဖၣ်) လၢသဝီဟီၣ်ကဝီၤပူၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်လီၢ်လၢအဘူးဒီးသဝီဒီးကမုၢ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အလီၢ်တဖၣ်ဘၣ်.
- ပတုၣ်ကွၢ်သးတၢ်ဟံးန့ၢ်ဆူၣ်လီၢ်ကဝီၤကမုၢ်ဟီၣ်ခိၣ်ကပံၣ်တဘျီယီ.
- တြီဆၢပတုၣ်ကွၢ်တၢ်သူစူးကါဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၢ်, မၤလီၤတၢ်က့ၤတၢ်လီၢ်လၢဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပိၣ်ဒီးကျိချံ မျိၣ်သၣ်လီၢ်လံၤအိၣ်တၢ်အလီၢ်တဖၣ် တၢ်ကမၤနီၣ်မၤယါအိၤ ဒီးတၢ်ကဒူးသ့ၣ်ညါလီၢ်ကဝီၤသဝီဖိတဖၣ်လၢအဝဲသ့ၣ်တၢ်ဘၣ်တၢ်ဘၢအဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်.
- တၢ်ပိၣ်တဲသကိးဒီးဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤပျီကွၢ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၢ် (ကျိချံလီၢ်လံၤ) တၢ်တီၤကျဲၤအမ့ၢ်တၢ်လၢအကါဒိၣ်တခါအသိး ယုၣ်ဒီးပုၤဘၣ်မူဘၣ်ဒၣ်လၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးတဖၣ်ဒီးသးဖိန်စုကဝဲတဖၣ်တၢ်ပၣ်ယုၣ်ပၣ်ဂီၢ်န့ၣ်တက့ၢ်. ဝံၤအလီၢ်ခံစးထီၣ်တၢ်ထူးထီၣ်မၤပျီကွၢ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၢ် (ဒီးကျိချံလီၢ်လံၤ)တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအဆိအချ့ လီၤလီၤဆိဆိတၢ်လီၢ်လၢပုၤဘၣ်ယုၣ်မ့ၢ်ဟးဖျိးဒီးပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲတၢ်က့ၤဆိလီၤဟံးလီၤက့ၤလီၢ်ကျဲအလီၢ်တဖၣ်.
- ဟီၣ်ခိၣ်ဒီးဘျီပုၤဟ့ၣ်မၤစၢၤတၢ်တဖၣ်, ပုၤလၢအဟ့ၣ်နီၤလီၤတၢ်မၤစၢၤလၢပုၤဂ့ၢ်ဝီအတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီး ကရၢသဘျ့ဒီး လီၢ်ကဝီၤကမုၢ်တၢ်ကရၢကရီ (NGOs/CBOs) အဂ့ၤဂၤတဖၣ်-
 - ဆိၣ်ထွဲဟ့ၣ်လီၤမၤစၢၤဒံး တၢ်မၤစၢၤလၢအလိၣ်နီၢ်နီၢ်ဒီး တၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလၢလၢပုၤပုၤလၢပုၤဘၣ်ကိဘၣ်ခဲ ဒီးထံလီၢ်ကီၢ်ပုၤပုၤလီၢ်အိၣ်ကမ့ၢ်တဖၣ်အဂီၢ်.
 - ဟံးပနီၣ်ကလုၢ်န့ၣ်တၢ်တီၤစၢၤမၤစၢၤပရၢတဖၣ်ဒီး လီၢ်ကဝီၤကမုၢ်တၢ်ကရၢကရီတဖၣ် ဒ်အမ့ၢ်ပုၤမၤသကိးတၢ်ကရၢတဖၣ်လၢအဟ့ၣ်လီၤမၤစၢၤပုၤဂ့ၢ်ဝီအတၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖၣ် လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်တုၤသိးထံသိးလိၣ်သး.
 - ကမၤဂ့ၤထီၣ်ဒီး ရၢလီၤအါထီၣ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၢ်တၢ်လီၤဘၣ်ယိၣ်တၢ်မၤလိ အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်ဆူညါကွၢ်ကွၢ် တုၤလၢတၢ်မၤန့ၢ်တၢ်ထူးထီၣ်ကွၢ်ဟီၣ်လၢမ့ၣ်ပီၢ်တၢ်အၢၣ်လီၤလၢကီၢ်ပယီၤပဒိၣ်, ခုၣ်အဲၣ်ယုၣ် ဒီးပုၤဖိန်စုကဝဲတဖၣ်အဘၣ်စၢၤန့ၢ်တစုန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤလၢပှၤဘၣ်ကီၤဘၣ်ခဲၣ်ဖိ ကက့ၤလီၤအိၣ်အလီၤဖဲ ကညီၣ်ပယီၤမ့ၢ်ထီၣ်ကလံၤထံး

